THE Art OF Ruling

אמנות השלטון - ממשל פוליטי

מכתבו של אריסטיאס

המלך קיבל את התשובה בהסכמה ושאל את הבא בתור" ,מהי התכונה החיונית ביותר לשלוט" "?להישאר נקי משוחד ולנהוג בפיכחון במשך רוב חייו של אדם ,לכבד את הצדק מעל לכל דבר ,ולהתיידד עם אנשים מסוג זה .כי גם אלוהים אוהב צדק "!איגרת אריסתאס ח12-13:'

המלך סימן את הסכמתו ואמר לאחר" ,מהי מהות המלוכה "?והוא ענה" ,לשלוט בעצמך היטב ולא להיסחף על ידי עושר או תהילה לתשוקות בלתי מתונות או בלתי הולמות ,זוהי דרך השלטון האמיתית אם תבין את העניין היטב .כי כל מה שאתה באמת צריך הוא שלך ,ואלוהים חופשי מצורך ורחום לב .יהי מחשבותיך כאלה הולמות לאדם ,ואל תרצה דברים רבים אלא רק את מה שנחוץ לשלוט "!איגרת אריסתאס ח15-16 :'

למחרת ,אותו הסדר נשמר ,וכאשר המלך מצא הזדמנות לשאול שאלות את האנשים ,הוא שאל את הראשון מבין אלה שנותרו לחקירה הבאה ,מהי צורת הממשל הנעלה ביותר ?והוא ענה' ,לשלוט בעצמך ולא להיסחף על ידי דחפים .כי לכל בני האדם יש נטייה טבעית מסוימת של הלך הרוח .סביר להניח שלרוב האנשים יש נטייה לאוכל ושתייה ולהנאה ,ולמלכים נטייה לרכישת טריטוריה ותהילה רבה .אבל טוב שתהיה מתינות בכל הדברים .איגרת אריסתאס ח26-27:'

המלך העניק את פניו של האיש בחביבות וביקש מהבא אחריו לענות על השאלה ,כיצד יוכל להימנע מחיי נוחות והנאה ? והוא ענה" ,אם יזכור ללא הרף שהוא שליט של אימפריה גדולה ואדון המונים עצומים ,וכי אין למוחו להיות עסוק בדברים אחרים ,אלא עליו תמיד לשקול כיצד יוכל לקדם בצורה הטובה ביותר את רווחתם .עליו להתפלל גם לאלוהים שלא תזניח שום חובה ".איגרת אריסתאס ט17-18 :'

'...כיצד יוכל אדם להימנע מגאווה '?והוא ענה' ,אם הוא שומר על שוויון ויזכיר בכל עת שהוא אדם השולט בבני אדם . ואלוהים מביא את הגאים לאפס ,ומרומם את הענוים והענווים '!איגרת אריסתאס ט45-46:'

המלך אמר שגם האיש הזה דיבר יפה ,ושאל את הבא אחריו ,את מי עלינו למנות כמושלים ?והוא ענה' ,כל השונאים את הרשע ,והחקיים את התנהגותכם ,פועלים בצדק כדי שישמרו על שם טוב תמיד .כי כך אתה עושה ,מלך אדיר ,'אמר , 'ואלוהים הוא שהעניק לך את כתר הצדק .'איגרת אריסתאס י7-8:'

המלך בילה זמן מה בשבח האיש הזה ולאחר מכן שאל את האחרון מכולם ,מהו ההישג הגדול ביותר בשלטון אימפריה ?והוא ענה" ,שהנתינים יחיו ללא הרף בשלום ,ושהצדק יינתן במהירות במקרים של סכסוך ".איגרת אריסטיאס י23-24:'

חוּמָּשׁ

כי ידעתיו כי יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה 'לעשות צדקה ומשפט למען יביא ה 'על אברהם את אשר דבר עליו .בראשית יח ,יט

וְאַתָּה תֶחֱזֶה מִכָּל-הָעָם אַנְשֵׁי-חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, שֹׂנְאֵי בָצַע; וְשַׂמְתָּ עֲלֵהֶם, שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת, שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת. וְשָׁפְטוּ אֶת-הָעָם, בְּכָל-עֵת, וְהָיָה כָּל-הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ, וְכָל-הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ-הֵם; וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ, וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ. שמות י"ח, כא-כ"ב

לא תשא שמע שוא, אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. לא תהיה אחרי רבים לרעת, ולא תענה על רב לנטת אחרי רבים להטות. ודל לא תהדר בריבו. לא תטה משפט אבינך בריבו. מדבר שקר תרחק, ונקי וצדיק אל תהרג, כי לא אצדיק רשע. שמות כ"ג, א-ג', ו'-ז'

לא תעשו עול במשפט: לא תשא פני דל, ולא תהדר פני גדול: בצדק תשפט עמיתך. לא תעשו עול במשפט, במדה, במשקל ובמשורה. ויקרא יט, טו, לה

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם, ואשימם בראשיכם. ואצוה את שפטיכם בעת ההוא לאמר: שמע בין אחיכם, ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו. לא תכירו פנים במשפט, כקטן כגדול תשמעון, לא תגורו מפני איש, כי המשפט לאלהים הוא; והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי, ושמעתיו. דברים א 'יג, טז-יז

ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבתיכם נתן לכם. דברים ד, א

עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאֹהֵב גֵּר לָתֶת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה. דברים י, יח'

שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק. לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקם. דברים טז, יח-יט

וְהָיָה כְשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם. לְבִלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל. דברים י"ז, יח-כ'

לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה: דברים כד, יז

כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע. דברים כה, א'

ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה, ואמר כל העם אמן. דברים כ"ז, יט

הִיסטוֹרְיָה

וַיָּקֶם יְהוָה שֹׁפְטִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד שֹׁסֵיהֶם. שופטים ב, טז'

לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו את ה' שופטים ה 'ט

וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ שְׁמוּאֵל ב 'ח, ט"ו'

אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לִי דִבֶּר צוּר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שָׁמֶשׁ בֹּקֶר לֹא עָבוֹת מִנֹּגַהּ מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאָרֶץ. שמואל ב 'כ"ג, ג-ד'

ועתה יהוה אלהי, אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי, ואנכי נער קטן, לא אדע צאת ובא. ועבדך בתוך עמך אשר בחרת, עם רב אשר לא ימנה ולא יספר מרב. ונתת לעבדך לב שמע לשפט את עמך, להבין בין טוב לרע, כי מי יוכל לשפט את עמך הכבד הזה. וייטב הדבר בעיני אדני, כי שאל שלמה את הדבר הזה. ויאמר אלהים אליו, יען אשר שאלת את הדבר הזה, ולא שאלת לך ימים רבים, ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש איביך, ושאלת לך הבין לשמע משפט, הנה עשיתי כדבריך. הנה נתתי לך לב חכם ונבון, אשר כמוך לא היה לפניך, ואחריך לא יקום כמוך. מלכים א 'ג, ז'-יב'

וַיִּשְׁמְעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי-חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: מלכים א 'ג 'כח

וְאַתָּה אִם-תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד אָבִיךָ בְּתָם-לֵבָב וּבְיֹשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ חֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹר וַהֲקִמֹתִי אֶת-כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ עַל יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל-דָּוִד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא-יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל .מלכים א 'ט ,'ד-'ה'

אשרי אנשיך אשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד ושומעים חכמתך ברוך ה 'אלהיך אשר חפץ בך להושיבך על כסא ישראל כי אהב ה 'את ישראל לעולם לכן המליך אותך לעשות משפט וצדקה מלכים א 'י ,'ח-'ט'

וְהָאִישׁ יָרָבְעָם גִּבּוֹר חָיִל וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת-הַנַּעַר כִּי-עֹשֵׂה מְלָאכָה הוּא וַיַּפְקֵד אֹתוֹ לְכָל-סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף .מלכים א 'יא כח

וַיִּמְלֹךְ דָּוִיד עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיְהִי עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל-עַמּוֹ .דברי הימים א 'י"ח ,יד

אָז תַּצְלִיחַ אִם-תִּשְׁמוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה עַל-יִשְׂרָאֵל חֲזַק וֶאֱמָץ אַל-תִּירָא וְאַל-תֵּחָת: דברי הימים א 'כב ,יג

וַהֲכִינוֹתִי אֶת-מַלְכוּתוֹ עַד-לְעוֹלָם אִם-יֶחֱזַק לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי כַּיּוֹם הַזֶּה: דברי הימים א 'כח ,ז

וַיִּתְחַזֵּק שְׁלֹמֹה בֶן-דָּוִיד עַל-מַלְכוּתוֹ וַיהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וַיְגַדְּלֵהוּ לְמָעְלָה: דברי הימים ב 'א 'א'

תן לי עתה חכמה ודעת ואוכל לצאת ואבוא לפני העם הזה כי מי יוכל לשפוט את עמך הזה הגדול ויאמר אלהים אל שלמה יען אשר הייתה זאת בלבבך ולא שאלת עושר ועושר וכבוד ולא נפש אויביך וגם לא אריכות ימים שאלת כי חכמה ודעת שאלת לך לשפוט את עמי אשר המליכתיך עליו חכמה ודעת נתנה לך ואתנה לך עושר ועושר וכבוד אשר לא היה למלכים אשר היו לפניך ולא יהיה כמוהו אחריך: דברי הימים ב 'א 'י-'יב

וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ .וַיֹּאמֶר חוּרָם בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ ,אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִיד הַמֶּלֶךְ בֵּן חָכָם יוֹדֵעַ שֵׂכֶל וּבִינָה ,לִבְנוֹת בַּיִת לַיהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ .דברי הימים ב 'ב ,'א,'יב

וְאַתָּה אִם-תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִיד אָבִיךָ וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְחֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמוֹר וַהֲקִימוֹתִי אֵת כִּסֵּא מַלְכוּתֶךָ כַּאֲשֶׁר כָּרַתִּי לְדָוִיד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא-יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל: דברי הימים ב 'ז ,'יז-יח

ברוך יהוה אלהיך אשר חפץ בך להושיבך על כסאו להיות מלך ליהוה אלהיך כי אהב אלהיך את ישראל להכינו עד עולם לכן המליך עליך לעשות משפט וצדקה .דברי הימים ב 'ט 'ח'

ויאמר אל השפטים שימו לב מה אתם עושים כי לא לאדם אתם שפטים כי ליהוה אשר עמכם במשפט ועתה יראת יהוה עליכם שימו לב ועשו כי אין עון עם יהוה אלהינו ואין נביא פנים ולא לקחת מתנה .דברי הימים ב 'יט ,ו-ז

הניחו לעבודת בית האלהים הזה ,יִבְנוּ פַּחַת יְהוּדָיֵא וּלְשָׂבֵי יְהוּדָיֵא אֶת-בֵּית אֱלָהָא דֵךְ עַל-אַתְרֵהּ .עזרא ו ,'ז'

כי הכין עזרא את לבו לדרוש את תורת ה 'ולעשותה וללמד בישראל חקים ומשפטים .עזרא ז ,'י'

וְאַנְתְּ עֶזְרָא ,כְּחָכְמַת אֱלָהָךְ ,דִּי-בִידָךְ ,מֶנִּי שָׁפְטִין וְדַיָּנִין ,דִּי-לֶהֱוֺן דָּאֲנִין לְכָל-עַמָּה דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה ,לְכָל-יָדְעֵי דָּתֵי אֱלָהָךְ ;וְדִי לָא יָדַע תְּהוֹדְעוּן .וְכָל-דִּי-לָא לֶהֱוֵא עָבֵד דָּתָא דִי-אֱלָהָךְ וְדָתָא דִּי מַלְכָּא ,אָסְפַּרְנָא דִּינָה לֶהֱוֵא מִתְעֲבֵד מִנֵּהּ ,הֵן לְמוֹת הֵן לִשְׁרֹשִׁו הֵן-לַעֲנָשׁ נִכְסִין וְלֶאֱסוּרִין .עזרא ז ,'כ"ה-כ"ו

אשר נתתי את חנני אחי ואת חנניה שר הבית על ירושלים כי איש נאמן היה וירא אלהים מרבים .נחמיה ז ,'ב'

כי מרדכי היהודי היה הבא למלך אחשוורוש וגדול ביהודים ונלהב ברוב אחיו ,מבקש את עושר עמו ודבר שלום לכל זרעו . אסתר י ,'ג'

נבחר לנו משפט ;נידע בינינו מה טוב .איוב לד ,ד

תְהִלִּים

וַיהוָה יָקָם לְעוֹלָם ,הֵכִין כִּסְאוֹ לַמִּשְׁפָּט .וְשָׁפֹּן תֵּוֶל בְּצֶדֶק ,יָשָׁפֹּט עַמִּים בְּיֹשֶׁר .תהילים ט ,'ז-'ח'

אהב צדק ומשפט ;מלאה ארץ טוב יהוה .תהילים לג ,ה.

אשרי גוי אשר יהוה אלוהיו ,ועם אשר בחר לו לנחלה .תהילים לג ,יב

כִּי אהב ה 'משפט ,ולא עזוב חסידיו ;לעולם נשמרו ;וזרע רשעים ייכרת .פי צדיק ידבר חכמה ,ולשונו תדבר משפט .תהילים ל"ז ,כח ,ל

תן למלך משפטיך ,אלהים ,וצדקתך לבן המלך .הוא ישפוט את עמך בצדק ,ואת ענייך במשפט .הוא ישפוט את עניי העם , הוא יושיע את בני האביון ,ואת העושק ישבר .תהילים עב:א-ב,ד

הגן על עני ויתום ,עשו צדק לעניים ולנזקקים .הציל עני ואביון ,מיד רשעים .תהילים פב ,ג-ד

צדק ומשפט משכן כסאך ;חסד ואמת ילכו לפניך .תהילים פט ,יד

וְשָׁב מִשְׁפָּט לַצְדָקָה וְכָל-יְשָׁרֵי לֵב אַחֲרָיו .תהילים צ"ד ,ט"ו

עָנָנִים וַחֲשֶׁךְ סְבִיבוֹתוֹ צְדָקָה וְמִשְׁפָּט נֶהֱיַת כִּסְאוֹ תהילים צ"ז ,ב'

גבורת מלך ואהבה משפט ;אתה תכונן יושר ,אתה עושה משפט וצדקה ביעקב .תהילים צט ,ד

יְהוָה יַעֲשׂוֹת צֶדֶק וְמִשְׁפָּט לְכָל עֲנָכִים .תהילים ק"ג ,ו'

אשרי שומרי משפט ועושה צדקה בכל עת .תהילים ק"ו ,ג'

מעשי ידיו אמת ומשפט כל מצותיו נאמנות .תהילים קי"א ,ז'

בדרך אמת בחרתי ,משפטיך שמתי לפני .למדני משפט ודעת ,כי האמנתי במצוותיך .נשבעתי ואקיים ,שומר משפטיך הצדק . משפט וצדקה עשיתי ;אל תניחני לצוררי .תהילים קי"ט:ל ,'ס"ו ,סוס ,כא"א

אשרי אלוהי יעקב לעזרתו ,אשר תקוותו ביהוה אלוהיו :עֹשֶׂה שמים וארץ ים וכל אשר בו ;שומר אמת לעולם ;עֹשֶׂה משפט לעשוקים ;נותן לחם לרעבים .יְהוָה מְשַׁחֵר אסירים .תהילים קמ"ו ,ה-'ז'

משלי המלך שלמה

משלי שלמה בן דוד מלך ישראל לדעת חכמה ומוסר לתפוס דברי תבונה לקבל מוסר חכמה צדק ומשפט ויושרה לתת ערנות לפשטים ולבחור דעת ותבונה משלי א ,'א-'ד'

כִּי יהוה יתן חכמה מפיו תצא דעת ותבונה .צדיקים חכמה טהורה צפה הוא להולכי ישרים .שומר אורחות משפט ודרך חסידיו ישמור .אז תבין צדק ומשפט ויושרה וכל דרך טובה .משלי ב ,'ו-'ט'

יראת ה 'לשנוא רע ;גאווה וגאוות ודרך רעה ופה עוקף אשנא .לי עצה וחכמה רצינית ;אני בינה ,לי גבורה .בי מלכים ימשולו ושרים גזרו משפט .בי רשטו שרים ואדירים כל שופטי ארץ .משלי ח ,'יג-טז

יד חרוצים תמשול ועצלנים יהיו תחת מס .משלי י"ב ,כ"ד

משפט אלוהי בשפתי מלך ,במשפט לא יפשע פיו .תועבת מלכים לעשות רשע ,כי בצדק כון כסא .חפצי מלכים שפתיים צדק , ואהבו את דברי הישר .משלי ט"ז ,י ,'יב-יג

טוב ארך אפיים מגיבור ,ושולט ברוחו מלכידת עיר .משלי טז ,לב

רשע יקח מתנה מחיקו לסלף דרכי משפט .משלי י"ז ,כ"ג

לא טוב לקחת פנים לרשע ,להפיל צדיק במשפט .משלי יח ,ה

מלך יושב על כסא משפט יפזר כל רע בעיניו .משלי כ ,'ח'

מלך חכם יפזר רשעים וגלגל יביא עליהם .משלי כ ,'כ"ו

חֶסֶד וֶאֱמֶת שָׁמְרִים אֶת-מֶלֶךְ ,וְחֶסֶד יְסַמֵּךְ כִּסְאוֹ .משלי כ ,'כ"ח

עשה צדק ומשפט רצוי ליהוה מזבח .גזל רשעים ישמידם כי מאנו לעשות משפט .משלי כא ,ג ,ז

שָׂמְחָה לַצַּדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְהָרֵב יִהְיֶה לַפֹּעֲשֵׂי עָוֶל .משלי כא ,טו

גם אלה הדברים לחכמים .לא טוב נבחן פנים במשפט .האומר לרשע צדיק אתה ,עמים יקללו אותו ,גויים יתעבו אותו . ולמוכיניו יהיה חפץ ,וברכה טובה תבוא עליהם .משלי כ"ד ,כ"ג-כה

כְּעִיר חֲרֵצָה וְלֹא חוֹמָה ,מִשְׁלֵי כ"ה ,כ"ח ,אֲשֶׁר לֹא שָׁלוֹט בְּרוּחוֹ.

אנשים רעים לא יבינו משפט ,אבל מבקשי ה 'יבינו הכל .משלי כח ,ה

כְּאַרְיָה שָׁאֹג ודוֹב מְרַחֵף ,כֵּן מוֹשֵׁל רָשָׁע עַל עֲנָיִים .משלי כח ,טו

כשצדיקים משליטים ישמח עם וכאשר רשעים משלים אבל עם .משלי כט ,ב

מלך במשפט יכונן ארץ ולקח מתנות יהרסה .משלי כט ,ד

אם מוֹשל ישמע לשקר ,כל עבדיו רשעים .משלי כט ,יב

מלך אשר ישפוט עניים נאמנה ,כסאו יהיה כון לעולם .משלי כט ,יד

רבים מבקשים חן מושל ,וכל משפט איש מאת ה 'יבוא .משלי כט ,כ"ו

לא למלכים למואל ,לא למלכים לשתות יין ,ולא לשרים משקה חזק :פן ישתו ושכחו תורה ,וטהרו משפט כל עניים .משלי לא ,ד-ה

פְּתַח פִּיךָ לְאִילֵּם בְּדִינֵי כָּל-אֲשֶׁר נִצְנָנִים לְהַחֲרָב .פְּתַח פִּיךָ ,שפט צַדֶּק ,וְדָבַע עָנִי וַאֲבוֹיֵן .משלי ל"א ,ח-'ט'

וְגַם רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ מְקוֹם מִשְׁפָּט שָׁם רָשַׁע וּמְקוֹם צֶדֶק שָׁם עָוֶל וְאָמַר בְּלִבִּי יִשְׁוּפוֹן אֱלֹהִים אֶת הַצַּדִּיק וְאֶת הָרָשָׁע כִּי שָׁם עֵת לְכָל חֵפֶץ וְלַכָּל מַעֲשֶׂה קהלת ג ,'טז-יז

אם תראה עושק עניים ועיוות משפט ומשפט במדינה ,אל תתמה על הדבר :כי גבה מעליונים מביט ,ויש גבהים מהם .קהלת ה ,'ח'

שומר מצווה לא ירגיש רע ;ולב חכם יבחין גם עת וגם משפט .כי לכל עניין עת ומשפט ,לכן גדולה עליו צער האדם .קהלת ח5-6 ',

נביאים

למד לעשות טוב ;בקש משפט ,תן נדכאים ,שפטו יתומים ,שפטו לאלמנה .ישעיהו א17 '

כי ילד נולד לנו בן נתן לנו והמשלה תהיה על שכמו ונקרא שמו פלא יועץ אל גיבור אב עולם שר שלום לרבות ממשלתו ולשלום לא יהיה קץ על כסא דוד ועל ממלכתו לסדרה ולכוננה במשפט ובצדק מעתה ועד עולם קנאת ה 'צבאות תעשה זאת . ישעיהו ט ,'ו-ז'

אוי לגוזרים גזירות עוול ,וכותבים חבלה אשר צוו ;להסיט אביונים ממשפט ,ולגזול משפט מעניי עמי ;להיות אלמנות טרף להם ,ולשדוד יתומים !ישעיהו י ,'א-'ב'

ובחסד יכון כסא וישב עליו באמת במשכן דוד ,שפט ומבקש משפט וממהר צדקה .ישעיהו ט"ז ,ה

הנה מלך ימלוך בצדק ,ושרים ישלטו במשפט .ישעיהו לב ,א'

כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי לגלות ישעיהו נ"ו ,א'

וְשָׁבַעְתָּ חַי יְהוָה בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גּוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ יִרְמְיָה ד 'ב'

וְהִתְהַלֵּל בָּזֶה כִּי יִבִּין וְיָדְעַנִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד וּמִשְׁפָּט וְצֶדֶק בָּאָרֶץ כִּי בָאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם יְהוָה יִרְמְיָה ט 'כ"ד

בית דוד כה אמר יהוה עשו משפט בבקר והצילו את השדד מיד עושק פן תצא חמתי כאש ותבער מבעד לרעה מעלליכם ירמיהו כא יב

כה אמר יהוה עשו משפט וצדקה והצילו את השוד מיד עושק ואל תעשו עוול ואל תחמסו לגר ,ליתום ולאלמנה ואל תשפוך דם נקי במקום הזה .ירמיהו כב ,ג

הנה ימים באים נאם ה 'והקמתי לדוד צדיק ומלוך מלך ויצליח ועשה משפט וצדקה בארץ .ירמיהו כ"ג ,ה'

בימים ההם ובעת ההיא אצמח לדוד ענף צדק ועשה משפט וצדקה בארץ .ירמיהו לג ,טו

אשר לא נתן ריבית ולא לקח ,אשר משך ידו מעון ,משפט אמת עשה בין אדם לאדם ,בחקותיי הלך ,ומשפטיי שמר לעשות אמת ;צדיק הוא ,חיה יחיה ,נאם אדוני יהוה .יחזקאל יח ,ח-ט

כה אמר אדוני יהוה די לכם שרי ישראל הסירו חמס ושלל ועשו משפט וצדקה הסירו את עושקיכם מעמי נאם אדוני יהוה יחזקאל מה ,ט

לכן מלך תהא עצתי רצויה לפניך והפרד חטאיך בצדקה ועונותיך בחסד עניים אם יאריך שלוותך .עתה אני נבוכדנצר משבח , מרומם ומכבד את מלך השמים ,אשר כל מעשיו אמת ודרכיו משפט ,ואת ההולכים בגאון יוכל להשפיל .דניאל ד27,37:'

וַיִכַּב הַמֶּלֶךְ דָּרְיָשׁ לְכָל־הָעַם הַגּוֹיִם הַלְּשׁוֹנוֹת הַיֹּשְׁבִים בְּכָל־הָאָרֶץ :יִרְבֶּה לָכֶם שָׁלוֹם .אֲנִי גְּוֶה ,בְּכָל־מִשְׁכָּלוֹת מַמְלַכְתִּי יִרְעֲדוּ וְיַפְחַד מִפְּנֵי אֱלֹהֵי דניאל :כִּי־הוּא אֱלֹהִים חַי וְנֶעֱמַד לָעוֹלָם ,וּמַלְכוּתוֹ לֹא־תַחָרֵב ,וּמְשָׁלוֹן עַד־קֵץ .הוּא מַשִּׁיל וַיֵּשְׁעַת ,וְהוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹת וּמַפְתְּתִים בַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ .הוּא מְשַׁעֵר אֶת־דָּנִיאל מִיַּד־הָאֲרָיוֹת .דניאל ו ,'כ"ה-כ"ז

וְשַׁבְתָּ אֶל־אֱלֹהֶיךָ שָׁמְרָה חֶסֶד וּמִשְׁפָּט וְחָוָה לֶאֱלֹהֶיךָ תָּמִיד .הושע י"ב ,'ו

שנאו רע ואהבת טוב וקבעו משפט בשער אולי יְהוָה אֱלֹהֵי צבאות יחנן את שארית יוסף וירדו משפט כמים וצדקה כנחל עז . עמוס ה ,'טו ,כד

כה אמר יהוה צבאות לאמר עשו משפט אמת ועשיית חסד ורחמים איש לאחיו ואל תדחק אלמנה ויתום גר ועני ואל תחשבו רעה על אחיו בלבבכם זכריה ז ,'ט-'י

אלה הדברים אשר תעשו :דברו איש אמת אל רעהו ,עשו משפט אמת ושלום בשערייכם ;ולא תחשב רעה בלבבכם על רעהו , ושבועת שקר אל תאהב :כי את כל אלה אני שנא ,נאם ה .'זכריה ח ,'טז-יז

הבשורות

ויאמר ישוע " :תנו לילדים קטנים ואל תמנעו מהם לבוא אליי ,כי לכאלה מלכות השמים ".מתי י"ט14

מי הוא אפוא עבד נאמן וחכם ,אשר מינה אדוניו למנהיג על ביתו ,לתת להם אוכל בעיתו ?אמן אומר אני לכם ,הוא ייתן אותו למנהיג על כל רכושו .מתי כ"ד45,47:

אמר אליו אדוניו" :יפה עבד טוב ונאמן ,היית נאמן במעט ,אשים אותך לרב ;בוא אל שמחת אדוניך ".מתי כ"ה21,23

ויקרא להם ישוע אליו ויאמר אליהם ידעתם כי אלו הנחשבים לשליטים בגויים אדונים בהם ,וגדוליהם סמכותם עליהם .אך לא כן יהיה בכם ,כי מי שירצה להיות גדול בכם ,יהיה משרתכם ,ומי מכם שירצה להיות ראש ,יהיה משרתם של כולם .כי גם בן האדם לא בא להישרתו ,כי אם לשרת ולתת את נפשו ככופר בעד רבים .מרקוס י42-45 '

אל תשפטו לפי מראה חיצוני ,אלא תשפטו משפט צדק .האם תורתנו שופטת אדם לפני ששמעה אותו ותדע מה הוא עושה ? יוחנן ז24,51 ':

איגרות

או המעודד ,על עידוד ;הנותן ,יעשה זאת בתמימות ;השולט ,בשקידה ;המרחם ,בשמחה .רומים י"ב8

כל נפש תהיה כפופה למוחות העליונים .כי אין שלטון אלא מאלוהים ;המוחות הקיימים נקבעו על ידי אלוהים .לכן ,כל המתנגד לשלטון ,מתנגד לפקודת אלוהים ;והמתנגדים יקבלו לעצמם גזר דין .כי השליטים אינם אימה למעשים טובים ,כי אם לרעים .האם לא תפחד מהשלטון ?עשה את הטוב ,ותקבל שבח ממנו .כי הוא משרת אלוהים לך לטובה .ואם אתה עושה את הרע ,פחד ;כי אינו נושא חרב לשווא ;כי הוא משרת אלוהים ,נקם להוציא אפו על עושה הרע .רומים י"ג1-4 :

נכנעו לכל מצוות אנושיות למען האדון ,בין למלך כראש הממשלה ,בין למושלים כאל הנשלחים על ידו ,להעניש את הרשעים ולשבח את העושים טוב .פטרוס א 'ב13-14 '

אפוקריפ

וַיָּהִיר יְהוָה אֶת-רוּחַ כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ הַפָּרְסִין וַיְשִׂים כָּל-מַלְכוּתוֹ וְגַם בְּכָתֵב לֵאמֹר כֹּה אָמַר כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ הַפָּרְסִין יְהוָה עֱלֶיהָ מְלַכֵּךְ עַל-כָּל-הָעוֹלָם וַיְצַוֵּנִי לִבְנוֹת-לוֹ בַּיִת בִּירוּשָׁלַם בִּיהוּד: עזרא א 'ב2-4:

וגם ציווה שסיסינס מושל סוריה ופניקי ,ושתרבוזנס וחבריהם ואלה אשר מינו לשליטים בסוריה ופניקי ,יזהרו שלא להתערב במקום ,אלא יניחו לזורובבל עבד ה 'ומושל יהודה ולזקני היהודים לבנות את בית ה 'במקום ההוא .עזרא א 'ו ,'כז.

כי לאעזרא היה בקיאות רבה מאוד ,ולא השמיט דבר מן התורה וממצוות ה ,'ולימד את כל ישראל את החוקים והמשפטים . עזרא א 'ח ,'ז'

כך יהללו כל הגויים את ה ,'ועמו יודה לאלהים ,וה 'ירומם את עמו ;וכל האוהבים את ה 'אלהים באמת ובצדק ישמחו ,ויעשו רחמים לאחינו .טובית יד ,ז

אחרי כן הייתי לאדון על גויים רבים ושלטתי בכל העולם ,לא התנשאה בסמכותי ,אלא התנהגתי תמיד ביושר ובענווה , והחלטתי להושיב את נתיני תמיד בחיים שלווים ,ולהשכין את מלכותי בשלום ,ופתוחה למעבר עד קצה החוף ,לחדש את השלום ,אשר רצוי מכל אדם .תוספות לאסתר י"ג ,ב'

"לכן שמעו מלכים והבינו ;למדו שופטי קצות הארץ .האזינו שר עמים והתהללו ברוב גויים .כי נתנה לכם שלווה מאת ה ' ומלכות ממלכה מן העליון ;אשר יבחן מעשיך ויחקור עצהיך ".חכמת שלמה ו ,'א-'ג'

לכן חפצת החכמה מביאה למלכות .אם חפצכם בכסאות ובשרביטים מלכי העם ,כבדו את החכמה למען תמלוכו לנצח .חכמת שלמה ו20-21:'

אם עושר הוא נכס נחשק בחיים האלה ,מה עשיר יותר מחוכמה ,אשר פועלת את כל הדברים ?ואם התבונה פועלת ,מי מכל אלה פועל ערמומי ממנה ?ואם אדם אוהב צדקה ,עמלה הוא מידות טובות ,כי היא מלמדת מתינות ותבונה ,צדק וגבורה , אשר הם דברים ,שכן לאנשים אין דבר מועיל יותר בחייהם .חכמת שלמה ח5-7 ,'

הציל את הסובל עוול מיד עושק ואל תתנשא בשבתך למשפט .סירא ד ,'ט'

על יד אומן תשבח המעשה ,ושליט עם חכם על דבריו .סירא ט ,'יז

שופט חכם יורה לעמו ,וממשלת אדם נבון מסודרת היטב .כשופט העם ,כן פקידיו ,וכאיש שליט העיר ,כן כל יושבי העיר . מלך חסר-חוכמה ישמיד את עמו ,ובזכות תבונתם של בעלי השררה העיר תתיישב .סירח י ,'א-'ג'

יראת ה 'קודמת להשגת סמכות ,אך גאוות וגאווה הן אובדנה .גדלים ,שופטים ושררים יזכו לכבוד ,אך אין מהם גדול מירא ה .'סירחון י21,24:'

כי בחלוקת גויי הארץ נתן מושל על כל עם וישראל חלק ליהוה :סירא יז ,יז

יראי ה 'ימצאו משפט ,וצדקה כאור ידליקו .סירא לב ,טז

<u>וַיִּתֵּן לוֹ מִצְוֹתָיו וְסַמְכוּת בְּחֻקֹּתִים פְּשָׁטִים לַמְלַד עֵדוּת יַעֲקֹב וְיַדְעַת יִשְׂרָאֵל בְּחֻקֹּתָיו .סְרַח מְה ,יְז</u>

דוד ,בשל היותו רחום ,זכה בכס מלכות נצחי .מקבים א 'ב57:'

לכן שר העם את מעשי שמעון ,ולאיזו תהילה חשב להביא את עמו ,מינה אותו למושל ולכוהן ראש ,על אשר עשה את כל הדברים האלה ,ועל הצדק והאמונה אשר שמר לעמו ,ועל כך ביקש בכל דרך לרומם את עמו .מקבים א 'יד:לה